

Академічна доброчесність: лінгво-комунікативний ракурс

Колегаєва Ірина Михайлівна
докт. філол. наук, професор
завідувачка кафедри лексикології і стилістики
англійської мови Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова

Більшість повідомлень у повсякденному, художньому і науковому дискурсі є **комунікативно первинними**. Під цим розуміємо породження повідомлення адресантом від свого імені і передачу повідомлення безпосередньо адресату. Це схема умовно позначена як "я розмовляю з тобою".

В окремих випадках адресант виступає не від свого імені, а переказує певне повідомлення, що вже було попередньо вимовлено *кимось іншим*, адресованим іншому адресату, аніж той, хто вислуховує переповідання. Схема умовно отримує таку модифікацію "я розповідаю тобі про розмову іншої людини зі мною, або про розмову інших людей між собою". В цьому випадку відбувається вторинна, відтворена комунікація. У комунікативному ланцюжку "адресант - кодування - повідомлення - декодування - адресат" з'являється додаткова ланка, оскільки адресант відтворює *попередню* комунікацію, що відбулась раніше. Нерідко це супроводжується мовленнєвою маскою, якою послуговується переповідач: якщо він передає мовлення особи, що йому неприємна, його голос отримує модуляції "гидкої", утрируваної вимови. Завдяки мовленнєвій масці слухач однозначно здогадується про ставлення мовця до відтвореної комунікативної події.

В письмовому спілкуванні також можлива вторинна комунікація. Тут вона приймає риси цитування "я пишу тобі щось" – первинна комунікація.; "я описую тобі щось сказане/написане *іншою людиною*, що було адресоване мені або адресоване іншій людині" – це випадок **вторинної комунікації**.

Поява додаткової ланки (*відтвореного* повідомлення) у комунікативному ланцюжку має велике значення і варіює у

вигляді різних конфігурацій комунікативних інтенцій і комунікативних наслідків.

В художньому, мас-медійному і науковому, дискурсі: вторинна комунікація здійснюється у своєрідний спосіб: вона фігурує у формі цитування, переказу, посилення, алюзії, і в кожному варіанті вона має різні лінгвальні і паралінгвальні маркери.

В **художньому дискурсі** вторинною комунікацією є все персонажне мовлення. Адже письменник оповідає читачеві про вигаданий світ, населений вигаданими особами, що вчиняють вигадані дії. Ці особи спілкуються між собою, про що автор більш чи менш деталізовано сповіщає читача. Більший ступінь деталізації залучає не тільки позначення того, хто говорить, але і голосові, емоційні, кінетичні параметри комунікативної поведінки персонажа-адресанта, а також реакцію персонажа-адресата. Репліки персонажного діалогу в традиційний спосіб графічно виокремлюються із масиву тексту (з нового рядка і після дефісу, або у лапках). Менший ступінь деталізації (аж до повного нівелювання його) передбачає тільки відтворення реплік, виокремлених графічно. Авторський коментар мінімальний, або навіть відсутній.

У **мас-медійному дискурсі** вторинна комунікація зазвичай представлена фрагментарним вживанням чужих висловлювань, що вкраплені у мовлення автора публікації. Маркування адресанта відтворюваного повідомлення (експертів, свідків і т. п.) зазвичай експліцитне, часто із наданням аргументації: чому наведено висловлювання саме цієї особи, в чому інформативна цінність саме цього відтворюваного висловлювання. Графічне виокремлення такого висловлювання в окремий рядок не є характерним.

У **науковому дискурсі** (наприклад, у статті, монографії, дисертації) вторинна комунікація практично присутня у будь-якому тексті. Тут вона має вигляд цитування, переказу, іноді алюзії на певний прецедентний текст. За винятком алюзії решта відтворюваних повідомлень обов'язково маркуються: експліцитним указанням на автора цитованого чи переказаного повідомлення (ступінь експлікації первинного адресанта

зазвичай висока – наводиться прізвище, ініціали особи, чие повідомлення відтворено, указується джерело, звідки вилучено відтворене повідомлення, рік його видання і навіть сторінка, звідки воно вилучено). Графічне виокремлення варіює: від звичайних лапок цитованого тексту до окремого абзацу, іноді іншим шрифтом разом із збільшеним лівим полем. В залежності від прийнятого стандарту в зарубіжних наукових виданнях цитований текст може бути представлений мовою оригіналу із наведенням перекладу у посторінковій виносці.

У різних типах дискурсу відтворене повідомлення значною мірою варіюється в аспекті його *реальності* чи *контрфактності*, вигаданості. Зрозуміло, що в **художньому дискурсі** такі повідомлення є вигаданими. Діалоги персонажів є художній засіб характеристики дієвих осіб, зображених у творі, засіб просування сюжету, іноді протагоністу вкладають в уста певні важливі для автора філософські, морально-етичні міркування, тощо. Статус несправжності, вигаданості зображеного спілкування залишається "за рамками" художньої комунікації, він входить в "правила гри".

Мас-медійна комунікація, навпаки, усіляко акцентує істинність зображеного мовлення. Статус видання є маркером такого підходу до подачі чийось висловлювань: т. зв. «якісна» преса переймається правдивістю, реальністю таких висловлювань, які до того ж перевіряються на істинність. Натомість т. зв. "жовта" преса не гребує іноді фейковими висловлюваннями і оцінками подій.

Наукова комунікація принципово базується на правдивому відтворенні правдивих повідомлень, зроблених реальними і поіменно названими мовцями.

Не дотримання цього засадничого принципу є грубим порушенням наукової етики. Приписування чужих комунікативних продуктів самому собі є *плагіатом*. В цьому випадку автор подає *чужі* міркування, фактичні данні і теоретичні конструкції як свої власні. Статус комунікативної вторинності (відтвореності) повідомлення приховується, самé повідомлення облудно видається як комунікативно первинне.

Приписування неіснуючих комунікативних продуктів реальним комунікантам є *фальсифікацією*. В цьому випадку начебто відтворене первинне повідомлення подається як висловлення, точка зору, оцінка авторитетного джерела, хоча насправді цього не відбувалось.

Обидва варіанти комунікативної поведінки науковця кваліфікуються як **академічна недоброчесність** автора наукової публікації і передбачають сувору відповідальність. Узагальнюючи скажімо, що принципи академічної доброчесності є дієвим регулятором комунікативного функціонування адресанта в науковому дискурсі.